

פני הדימני והשינוי בין המשלים התלמודיים במסכת השבת לבין המשלים הערבים

עוזר מורה

ויסאם עבדולסתאר דוואח

أوجه التشابه والاختلاف بين الأمثال التلمودية في فصل السبت والأمثال العربية

م.م. وسام عبد الستار دوام المرفجي

كلية اللغات / جامعة بغداد

ملخص باللغة العربية

يعد فصل السبت واحداً من الفصول المهمة في كتاب التلمود ، والتي يتحدث فيها عن القوانين والقواعد اللازمة لمراعاة عطلة يوم الراحة ، ولأهمية فصل السبت والأمثال التي وردت فيها والتي تنوعت بين دلالة دينية والوعظ والنصائح وتميزت بالأيجاز واصابة المعنى ، والتي تعد امرأة صافية وصادقة تعكس بعفوية وسذاجة مستساغة الكثير من طبائع الناس. ومن المعروف أن لكل شعب أمثال خاصة به ، ولكن كثيراً ما نجد أن هناك أمثال تتشابه مع أمثال شعب آخر ، فكان الهدف من هذا الدراسة تسليط الضوء على أوجه التشابه والاختلاف بين الأمثال التلمودية التي وردت في فصل السبت والأمثال العربية ، وأثر المثل العربي في المثل التلمودي بصورة عامة.

Abstract

The Sabbath chapter is one of the important chapters in the Talmudic book, which deals with the laws and rules necessary to observe the rest day, and the importance of separating the Sabbath and the proverbs that were mentioned in them which varied between religious Significance and preaching and advice and was characterized by short and injury meaning, which is a pure honest reflection that spontaneously reflects of many people's natures.

It is known that each people have its own examples, but many find that there are similarities with other people like him.

The aim of the study was to high light the similarities and differences between the Talmudic proverbs and Arabic proverbs.

The Arab ideal has been in fluenced by the Talmudic ideals in general.

" הקדמה "

ספר התלמוד הוא אחד הספרים הרתיים החשובים המקודשים ביות של היהודים ، זה פרשנות של הרבנים של החוק נכתב (תורה) זה המוצר העיקרי של החוק בעל פה ، הוא כולל תיעוד של דיונים רבניים על ההלכה ، עתיקה ، סיפורים ، אגדות ומנהגים ، מקור בסיס של חקיקה מכס ، תאריכים ריאליסטיים והטיפה מוסרית).

התלמוד מורכב משני בלוגרים עיקריים " משנה " זה האוסף הראשון בכתב של התורה שבעל פה של הדת היהודית " הגמרא " היא דיון על המשנה ، התלמוד מתרבת על הטקסטים הראשונים של התורה כולה ובמשנה בפרט ، זה הבסיס לכללים הבאים של ההלכה היהודית ، היהודים רואים את התלמוד קדוש ודברי חכמיה היו " בהשראת רוח הקודש" ، על יסוד העובדה שחוק השקיפות שווה במעמד לחוק הכתוב ، התלמוד יכול להיות מכונה בדרך כלל (שס) ، זה קיצור השם העברי " ששת סדרים " ששת המבאחים מתכוונים ، שם התלמוד נובע מהשורש העברי(למד) כם בתלמוד תורה ، חשיבות התלמוד ברורה כי מדובר באנציקלופדיה הכוללת את הדת והחוק ، את השתקפות ההיסטוריה ، הספרות ، המדע והטב ، בנוסף ، היא כוללת תקלאות תעשייה ، מסחר ,מקצועות , מסים , עבדות ,מסירושה , סודות מספרים , אסטרונומיה , פשטנת פרדסים וסיפורים עמ"ם , ומכסה היבטים שונים של החיים הפרטיים היהודיים .

הוא היה הראשון שכתב את ההיסטוריה היהודית " עזרא " במאה החמישית לפני הספירה , ש הוכן על ידי היהודים ואחד הנביאים הבאים שלהם , בכרית הישנה לו ספר משלו , עזרא היה מתבר מצוות הי התורה , הוא המ"סד האמיתי של היהדות המוקדמת המבוססת על ספר הברית .

התלמוד הוא משני סוגים , תלמוד הירמון והתלמוד הבבלי , אבל כאשר אנו מוצאים את המונח התלמודי רק מתאר , כלי ההגדרה (ה)זת הזיהוי של התלמוד הבבלי , התלמוד הבבלי הוא הספר הנפוץ

ביותר של היהודים , ספרים התלמוד יותר משפה שים לב כמה משפטי מושגים התלמוד הבבלי משקפים את השפעת החוק פרסית.

החלקים העיקר"ם של התלמוד כללים ששה סדרים:

1. סדר זרעים .
2. סדר מועיד .
3. סדר נזיקין .
4. סדר קדשים .
5. סדר טהרות .
6. סדר נשים , זה יוצר את הסדר של החלק השני של התלמוד הבבלי , שמות סועיד במובן של חג או את העונה הקדושה , הוא כולל:

- 1- מסכת שבת (תחום עניין המתקר) עוסק מסכת זה תוקי שבת כללים נדרש לקחת בחשבון חג על נוחות לדבר על העסק אסורהיום.
- 2- ערבים.
- 3- פסתא.
- 4- שקלים.
- 5- יום.
- 6- סכות.
- 7- ביץ.
- 8- ראש השנה.
- 9- תענית.
- 10- מגלה .
- 11- מועד קטן .
- 12- חגיגה.

מטרת מחקר זה היא ללמוד את המשלים במסכת השבת ולהבהיר את פני הדמיון והשוני בין המשלים התלמודים לבין המשלים הערביים.

1- אדם בהול על ממונו(שבת קיז)⁽¹⁾

" לבאר זה ההתר ואפילו על דעת מי שרואה שיש בהליכת אלו נהרות כמו שחשבו , והוא שיש לנו להחיר אסורים מיוחדים מפני ההכרח ומפני מה שננדע מחמת בני אדם על ממונום והדבר שהוא מפני ההכרח הוא אמרם **אדם בהול על ממונו** , ואי לא שרית ליה אתי לכבוויי והדבר שהוא מפני החמלה על הממון אמרם קים להו לרכנו דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים " ⁽²⁾.

זה דומה לדוגמה הלבנונית , " **المال معاديل (معادل) الروح**" , ואת בולט ההתקשרות של האיש עם הכסף שלו⁽³⁾ , כמו בפסוק, " **وتحبون المال حباً جماً**"⁽⁴⁾ .

הוא השתמש במלה **בהול** , והי תארמן הפעל , **בהל** , זה שימושי , **חרד** , **דואג** ,⁽⁵⁾ במשל התלמוד , הוא השתמש במילה מקבילה במשל הערבי.

2- איזה עשיר? כל ניש לו אשה נאה במעשים , כל ניש לו בית – הכסא סמוך לשלחנו , כל ניש לו נחת רוח בעשרו , כל ניש לו מאה שדות (שבת כה)

אפשר לומר דכולהו סייל איזהו עשיר השמח בחלקו⁽¹⁾ " נשימש לצורכי הבית היומיומיים נמצא כיסא שברצפת הפסיפס הלבנה שלו הכתובת היוונית " היגינה " הדבר מזכיר את דעת רבי יוסי השנויה בברייתא על השאלה " איזה עשיר – כל ניש לו בית הכסא סמוך לשולחנו(בבלי שבת כה עייב) הטרקלין המרווח של המבנה בציפורי מתאפיין ברצפת פסיפס הכוללת סצוות שונות מחזו של דיוניסוס – אל דין והרגשות במיתולוגיה היוונית ובהן תחרות בסבי את יין בינו לבין הרקלס (הגיבור המיתולוגי של היוונים , הידוע ברומא בשם הרקולס)⁽²⁾.

זה דומה לדוגמה הסורית , "القناعة كنز ما بغنى" , מכה שבחים של הרשעה ונחמה כאוצר⁽³⁾.

הביטוי במשל הזה הוא מטאפורי , ומילה (עשיר)הוא תאר של הפעל " עשר" והוא בעל הון , בעל רכוש רב⁽⁴⁾.

3- אימת יתוש על הפיל (שבת עז)⁽⁵⁾.

משל – חכמים : יש אשר החלש והרף ויכול להציק ולהכריע את הגדול והחזק⁽⁶⁾.

" משליט : הארי , פרומתווס והפיל , במיתולוגיה היוונית מייחסים לפרו- מתווס רק את יצירת האדם. רעיון דומה במשלכג : הארנבות והצפרדעים . השווה " אימת יתוש על הפיל שבת עז , ע ייא⁽⁷⁾ . זה דמה לדוגמה המצרית " أن البعوضة تدمي مقلة الأسد" . " ואותי על שלא בזתי לחל שים"⁽⁸⁾.

במשל התלמוד השתמש במילה " הפיל " בעלחיים יונק גדול מאד מסדרת בעלי חזק , הפיל מגשם וכבד .נשען על ארבע רגלים כעין עמודים , הפיל נזפר במקורותינו לראשונה במשנה (פיל – פילים,פילי , פלה , פלת , פילות)⁽⁹⁾.

בדוגמה הערבית השתמש במילה " ארי " חית – יער טורפת חזקה , ממשפחת החתולים , הארי משמש בספרות ובלשון כסמל לכח ולגבורה⁽¹⁰⁾.

4- אימת מפגיע על ארי (שבת עז)

משל לקטן וחלש המשתלט ומפיל פחדו על החזק⁽¹¹⁾ , בחומס , פי הגיע זמן לדבר גלויות למען יבינו אותנו ולמען יאמינו בנו , הלא בימים האלה ובזמן הזה , הזכח לכל כי " הדיפלומאטיה הגלויה " פשטה את הרגל אפילו בין גדולים , מכל שכן בין זבוב לפיל , אכן יש לפעמים אימת מפגיע על ארי , אד זה אפשר בזמן שהמפגיע מטריר ,מרגיז , מצער את הארי , אבל לא כש הוא מכניס את ראשו ללוע הארי ואמר לו : כרוח , והוא מקבל את הדין מראש⁽¹²⁾.

זה דומה לדוגמה הפלסטינית "رب ناموسة أدمت مقلة الأسد" ואותי על שלא בזתי לחלשים⁽¹³⁾.

5- אין מביאין ראייה מן השוטים (שבת קד)⁽¹⁴⁾.

מעשיו והתנהגותו של שוטה אינים צירכים לשמש מופת ודגמה לאחרים⁽¹⁵⁾ ,בתוך מצויים כללי הלכה שניתנים לפירושים מחמירים ומקלים באשר למניע שעומד מאחריהם , אך הכלל שלפיו " אין מביאים ראייה מן השוטים" , אפשר שבראשיתו שיקף כלל זה דין מדיני הראיות שנסמך על המציאות לפחות זו שהייתה מוכרת באותם ימים" שלפיה מעשיר של שוטה אינם נעשים בכונות מכוון , מתוך מודעות שכלית וקנגניטיבית לטיב מעשיו ולתוצאותיהם , וממילא אין להביא מהם ראייה , לא לחיוב ולא לשלילה , שכן מעשהו פריז של דבר אקראי בעלמא הוא , ולא פרייה של מחשבה תחילה"⁽¹⁶⁾.

זה דומה לדוגמה הפלסטינית " من أخذ ما أوهب أسقط ما أوجب" ולפגוע למען הנפש⁽¹⁷⁾.

הדוגמה התלמודית דומה לדוגמה הערבית במונחים של משמעות ומסירת הרעיון שאופייח בקצרה.

6- אין שוטה נפגע (שבת יג)⁽¹⁸⁾.

השוטה אינו מבחין בפגיעה שפוגעים בו ואינו מגיב עליה⁽¹⁹⁾.

מי כתב גילת תענית , אמרו ו חנניה בן חזקיה וסיעתו , שהיו מחבבין את הצרות , אמר רבן שמעון בן גמליאל , אף אנו מחבבין את הצרות , אבל מה נעשה שאם באנו לכתבו אין אנו מספיקין , דבר אחר , " אין שוטה נפגע " , דבר אחר ו אין בשר המת מרגיש באיזמל"⁽²⁶⁾ .

זה דומה לדוגמה המצרית " **أجهل من حمار وأجمد من الأحجار** " פגעתי בטיפ הטיפש"⁽²⁷⁾ .

במשל התלמוד משתמש במילה " שוטה " כדי לציין את האדם , אבל בדוגמה הערבית להשתמש בעלי חיים (חמור) מציינים (אידיוט) , זהו ההיבטים של ההבדל .

7- "ארי שבחבורה" (שבת קיא)⁽²⁷⁾ .

הגדול בחברה והחשוב בה "⁽²⁸⁾" בכל המקורות שהצענו עד כאן מדבור על החבורה בארץ – ישראל ולא בבל , שכן אף עם המונת מופיע בככלי , הרי הו מתייחס לארץ – ישראל , דומה ו שכן הוא גם כאשר אומר רבן: **אני וארי שבחבורה** תרגימנאי (או : תרגי מנוה) , מפרוש בגמרא שהכוונה בפיוני " ארי שבחבורה " היא פעמיים לרי חייא בר אבין ופעם אחת לרי זירא , הראשון כבר היה בעל עמדה חשובה בישיבתו של רב הונא קודם עלייתו לארץ – ישראל"⁽²⁹⁾ .

וזה דומה למשל הערבית " **سيد القوم خادمهم** "⁽³⁰⁾ .

בדוגמה התלמודי השתמש בעלי חיים (ארי) כסמל לכח ולגבורה , אבל דוגמה הערבי להשתמש במילה של האיש .

8- **במתא שמאי ו בלא מתא תותבאי** (שבת קמה)⁽³¹⁾ .

משל עממי , פירושו : (בעיר שמי , מחוץ לעיר (שארין מכירים אותי) - לבושי "⁽³²⁾) , (זה דומה לדוגמה המצרית " **لبس الخنفسة تبقى ست النساء** " להיטים במשך בגדים טוב בכבוד"⁽³³⁾) , המשפטים במשל הזה הם מטאפוריים , הדוגמה התלמודית זהה לדוגמה הערבית במונחים של הרעיון .

9- **גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה** (שבת קכז)⁽³⁴⁾ .

הכנסת אורחים , קבלת אורחים , אכסון אורחים וטפול פהם"⁽³⁵⁾ , אורח לשבת " **גדולה כנסת אורחים מהקבלת פני שכינה** " (שבת קכז עייא) , זהו העקרון שעל פיו נוהגים ונהגו בכל קהילות ישראל , אורח שבא לעיר נהגו להזמינו לשבת אצל אחד מבעלי הבתים , בדרך כלל היא האורח בא לבית – הכנסת וראש הקהל דואגים לאחר אצל אחד מחברי הקהילה"⁽³⁶⁾ .

זה זנמה לדוגמה הלבנונית " **للضيف الدار لا لأهل الدار** " זה מכה כדי לדון האירוח"⁽³⁷⁾ . זה זהה לדוגמה התלמודית במונחים של משמעות ורעיון (הכנסת אורחים) .

10- **גירסא דינקותא** (שבת כא)⁽³⁸⁾ .

" הלמוד שלמד האדם בימי ילדותו"⁽³⁹⁾ "מחינוכו של הילד ניתן לגזור גזרה שווה לענייני חינוכה של האומה כולה , אף להקיש לענייני ציונות ויישוב ארץ ישראל , אלמלא היה לו לילד פרקא , הוא לא היה זוכר באהבה אין קץ את " **גירסא דינקותא** " שלו , וספק רב הוא אם יכול היה לשמור על יהדותו לאורך הדורות , כלומר , אהבת התורה וסיפורי המקרא הם ששמרו על העם בימי שביו , בשנות גלותו הארוכות , אל מלא היה לו לעם טעם של בראשית , ולא רק טעמה של גולה , הוא לא היה חוזר לארצו שמקדם , ניתן להוסיף באותו עניין : אלמלא אהבת ציון של מאפו , שהחזיר לקורא העברי את טעמה של תקפת התנייף – התקופה שבה ישב העם על ארצו ועל מולדתו – ספק אם היו תנועת " חיבת ציון " והתנועה הציונית מצליחות לעורר לבבות ולעשות (ראוי לשים , בהקשר זה , כי נוסת הפתיחה של " ספר בראשית " מעלה באוב את זה של אהבת ציון"⁽⁴⁰⁾ .

זה זהה לדוגמה הפלסטינית " **التعليم في الصغر كالنقش في الحجر** " פוגע את היתרונות של למידה בגיל צעיר"⁽⁴¹⁾ .

11- **גלגל הוא שחוזר בעולם (שבת קנא) ^(٤٢).**

החיים מלאים חליפות ותמורות עליות וירידות^(٤٣) " בכל דור ודור עינינו רואתו חבורים רבים ונכבדים חדשים לבקרי "ם לבקר בחכמות נפלאות ושכליות ושהמעיייה מכריז ואמר תחילת חכמה יראתה והכל צריכים למר"ק חטייא ובפרט בדור הזה אשר רואה אני באצטגנינות שלי " **בגלגל שחוזר בעולם** " לת הפורות העיתים וסדר הזמנים אשר בני עליה הנם מועטים ואין עושה טוב אלא במקרה אשר לא יתמיד כי בהפקרא ניתא להו ובעו " הדור פרוץ בפרוץ מרובה על העומד ובכל אשר יענו אותו כן ירב"ה וכן יפרו"ץ , יקוץ ושא"ת וביתר ע"ץ וחרפה ל"ו נשא על קרובו כי בעקבות משיחא חוצפא יסגא חוצפא אפי כלפי שמייא כאלו הנתרה הרצועה ולית דין ולית דיין אשר ע"כ יצא המשפט העוקל ומדת הדין לוקה ופוק חזי עמא דבר וכל אי פושייע פשיע " ה גסה הנוטלת ת"ק ממאור עיניו של אדם ואינו רואה חובה לעצמו לעשות בכסף ובזהב , וכי ימצא איש אף אוהבו ושילחו בדרך לא טובה מצא מין את מינו וביעור ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו"^(٤٤).

זה זהה לדוגמה התוניסאית " **יום לیک ויום עליך** " ומכות את התנודתיות של התנאים^(٤٥), ואמר הקב"ה בספרו « **وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوُهَا بَيْنَ النَّاسِ** »^(٤٦).

12- **דעלך סני לחברך לא תעביד (שבת קנב) ^(٤٧).**

מה ששנוא לך , לא תעשה לרעך בפתגם המצוין והמפורסם הזה ענה הלל ל ... שבקש ממנו ללמדו את כל התורה כשהוא עומד על רגל אחת : " זוהי כל התורה כולה , ואידך פירושה הוא , זיל גמור! " ולך ולמד " , ופתגם זה נמצא גם באבן - גליון ו כנראה היה מפורסם בין היהודים עוד קודם להלל^(٤٨).

"את התפיסה הראשונה ביטא יצחק שויגר , הוא קבע פי המוסר החברתי הינו המוסר הפשוט של : " **דעלך סני לחברך לא תעביד** " כמשפטו של הלל הזקן , להנחת יסוד זו ביקש שויגר להנסיף גם את הצד החיובי , כלומר מה שאתה רואה שאחרים יעשו לך תעשה , אתה לאחריים ו התפתחותו המוסרית של האדם , קבע , מתחילה , מאותו הרגע שהוא ססוגר כבר לחזור חדירה פנימית – נשמתית לנשמתו של אחר ולאמר : צערך – צערי , וכמוהו כמוני ממשי , אף מוסריותו של הסוציאליזם מבוססת על אותו כלל של כמוהו גם כשמדובר בעם ולא ביחיד , העם האחד חייב לחוש את העם השני , כך הדבר גם לגבי החלוקה המעמדית - חברתית^(٤٩).

זה דומה לדוגמה הסורית " **حافظ على الصديق ، ولو في الحريق** " ושבתות על מסירות לעוזר לחהר^(٥٠).

בדוגמה זה , הרעיון של " החבר הנאמן " זהה בין הדוגמה התלמודי לבין הדוגמה הערבית.

13- **הדרת – פנים זקן (שבת קנב) ^(٥١).**

הדרת – פנים : זיו פנים , מראה מביע הוד והדר^(٥٢) , " התור מצנוה אותו " מפני שיבה תקום הדבר פניזקן " , ויש כאן חובה כפולה : קימה " מפני שיבה " , לפני כל אדם שהגייע לשיבה , אף בצדה קיימת חובה מיוחדת הנהגת בתלמידי חכמים " **הדרת פני זקן** " ואן " זקן " אלא זה שקנה חכמה , ולמותר לומר שכיבנדו של תלמיד חכם אינו רק כיבוד הגברא שבו , אלא כיבוד התפצא- חכמה ותררה שבו^(٥٣).

זה זהה לדוגמה המצרית " **وش زى البدر** ". הדגמה הזת בולטת ליופי מדהים^(٥٤).

14- **החושד בכשרים לוקה בגופו (שבת צז) ^(٥٥).**

חשב פי פלוני עשה דבר – מה (ביחוד שלילי)^(٥٦) , "מורים שהוא פועל רע ואין אדם יכול להכרי עו לטוב אלא בדותק גדול ואפשר רחוק הוא , ראוי שתקח אותו טוב אחר שיש שום צד אפשרות להיותו טוב ואין מותו לך לחשדו , ועל זה אמרו: " **כל החושד בכשרים לוקה בגופו** " שבת צו^(٥٧).

זה דומה לדוגמה הסורית « **إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ** »^(٥٨).

הוא מותאם מן הקוראן הקדוש ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ﴾^(٥٩) זה מקביל אנשים חפים מפשע שנחשבו בלתי מציאותיים, ולא למהר רק כדי לשמע אבריו של המלשין. זה זהה בהעליב את הדת עם פתגם התלמוד.

15-המרחם על הבריות ומרחמים עליו מן השמים (שבת קיא)^(٦٠).

" עם ישראל נק סגולה זו של מוסר ורחמים בעומק הנויותו, וטיפת אותה בהתהוותו במהלך ההיסטוריה, וכך ביטאו זאת רבותינו נתן לך רחמים ורחמך – כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, כל שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו^(٦١).

זה דומה לדוגמה הלבנונית " أرحم من في الارض يرحمك من في السماء" ופגע כדי להדוף את רחמים של אחרים לא שביעות רצון של אלוהים, אל – תעלוי " חס את הראשון לתורה"^(٦٢). הדוגמה התלמודית זהה לדוגמה הערבית במונחים של הרעיון.

16-וכי אדם יודע איזהו יום ימות (שבת קנג)^(٦٣).

" האדם על ציר המשתרע עד מותו, כך " סופיותו, אינה מוצבת רק ביקצה החיים אלא היא מכוננת את חייו (מחוללת אותם בכל רגעורגע, וכן נראה מהמרא בשבת (בבלי, דף קנג ע "או:) רבי אליעזר אומר: שוב יום אחד לפני מיחתך, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר: וכי אדם יודע איזהו יום יומת? אמר לך: וכל שכן, ישב היום שמא ימות למחר, ננמצא, כל ימיו בחשובה", וראו את המשל המובא שם בשם רבן ימיו בחשובה", וראו את המשל המובא שם בשם רבן יוחנן בן זכאי, וראו עוד בהקדמת פירוש " עץ יוסף" על ביאור " עין יעקב", עם זאת בשונה מן המסורת הפאלינית – הלותריאנית אליה השתייך היידגר, שביקשה לתת פשר למוות במסגרת החיים, ואף ראתה בראשון יסוד מכונן להם, אין ספק כי ביהדות המוות אינו מקבל מקום של כבוד להפך: במסורת היהודית המוות נחשב ליאבי אבות הטומאה ולמן הנחיות התורה ועד הדרכתם של חז"ל ו חכמי ישראל"^(٦٤).

זה דומה לדוגמה המצרית (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) זהו ציטוט מן הקוראן אומר הקבייה (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَتَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْحَيْرِ فَتْنَةً وَاللَّيْنَا تُرْجَعُونَ) ואמונה בגורל ומוות היא סופה של כל שכונה^(٦٥).

הדוגמה התלמודית זהה לדוגמה הערבי על ידי רעיון האמונה במוות.

" נספח המשלים התלמודיים שבמסכת השבת שלא באו במחקר"

- 1- אבכ תוואתא נפיש אחי רמרחמי: אבכ בזיני לא אחי ולא מרחמי. (שבת לב).
- 2- " אדלא אבידנא בחישנא" (שבת קנכ).
- 3- " אוי לי שראיתך בכך" (שבת לג).
- 4- "אחד מבני החבורה שמח ו תדאג כל החבורה (כולה)" (שבת קנ).
- 5- "אין אדם רואה חובה לעצמו" (שבת קיט).
- 6- "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן" (שבת קיט).
- 7- "אין ולא ורפיא בידיה" (שבת קיט).
- 8- "אין מזל לישראל" (שבת קגו).
- 9- "אין מקראיוצא מדי פשוטו" (שבת סג).
- 10- "אין עניות במקום עשירות" (שבת קב).
- 11- "אלי עמודו אדם במקום סכנה" (שבת לב).
- 12- "על ישנה אדם בנו מן הבנים" (שבת י).

- 13- "אם באנו לכתוב , אין אנו מספיקים" (שבת יג).
- 14- "אם הראשונים כמלאכים , אנו כבני – אדם , ואם הראשונים כבני-אדם אנו כחמורים [ולא כחמורו של רבי פייחסבן יאיר]" (שבת קיב).
- 15- "אם יהיו כל הימים דיו , ואגמים קולמוסין , ושמים יריעות ובני – אדם לבלברים – אין מספיקין לכתוב" (שבתיא).
- 16- "אם כן נתת דבריך לשורין" (שבת לה).
- 17- "אן חכמתך , אן סוכלתנותך" (שב תל).
- 18- "אף – על – פי שאין ראייה לדבר , זכר לדבר" (שבת פב).
- 19- "אתא חמרא ובטש לשרגא" (שבת קטו).
- 20- "בא ליטמא פותחים לו , בא ליטהר מסייעים אותו" (שבת קד).
- 21- "בעטיו של נחש" (שבתנה).
- 22- "ברוך המקום שהרגו" (שבת יג).
- 23- "ברבריה בפני עצמה" (שבת כח).
- 24- "גדש את הסאה" (שבתקנ).
- 25- "גלוס קאות וכלי - מילת" (שבתל).
- 26- "גצר בנזיפה" (שבת לא).
- 27- "דברים שאדם ענשה בילדותו, משחירים פניו לעת זקנוהו" (שבת קנכ).
- 28- "דברים של מה בכך" (שבת קנ).
- 29- "דוק בככי ותשכח בנגרי" (שבת קנכ).
- 30- "הא בהא תליא" (שבת קלה).
- 31- "הוצאה – הכנסה קרילה" (שבת ב).
- 32- "החי נושא את עצמו" (שבת צד).
- 33- "היכא דעייל ירקא ו ליעול בשרא וכוורי" (שבת קמ).
- 34- "הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה" (שבת לג).
- 35- " הנותן מתנה לחברו ו צרין להודיעו" (שבת י).
- 36- " ואידן פירושא הוא" (שבת לא).
- 37- " ואידן פירושא הוא" (שבת לא).

ביבליוגרפיה

- (1) הימאן , אהרן , אוצר דברי חכמים ופתגמיהם , תל אביב , 1947 ו עמי 7.
- (2) בלאר , יהושע , חשובות הרמביים , ירושלים , ישראל , 1989 , 577.
- (3) فريحة ، أنيس ، الأمثال العامية اللبنانية من رأس المتن ، ج ٤ ، بيروت ، ١٩٥٣ ، ص ٥٥.
- (4) القرآن الكريم ، سورة الفجر ، الآية ١٩ ، ط ١ ، سوريا ، ٢٠٠٦ ، ص ٣٠٠.
- (5) אבן – שושן , אברהם , המלון החדש , כרך ראשון , ירושלים , 1974 , עמי 188.
- (6) הימאן , אהרן , אוצר דברי חכמים ופתגמיהם , תל אביב , 1947 , עמי 27.
- (7) אופנהיימר , אהרן , רבי יהודה הנשיא , ירושלים , ישראל , 2007 , עמי 134.
- (8) شلحت وجرس ، أطباق ذهب من أمثال حلب ، الجزء الأول ، سوريا ، بدون تاريخ.
- (9) אבן – שושן , אברהם , המלון החדש , כרך ראשון , ירושלים , 1974 , עמי 2015.

- (1) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1947, עמי 37.
- (2) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 1006.
- (3) שפאן, שלמה, משלי איסופוס, הדפסה נישית, ירושלים, ישראל, 2001, עמי 199.
- (4) שפיר, נעום, أمثال العوام في مصر والسودان والشام, القاهرة, 1894, ص 68.
- (5) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 2070.
- (6) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 157.
- (7) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 37.
- (8) הלר, יוסף, במאבק למדינה, המדיניות הציונית בשנים 1936 - 1948, ירושלים, ישראל, 1996, עמי 451.
- (9) اشقر, سعيد عبود, الطرفة الباهجة في الحكم والأمثال الدارجة, القدس, 1933, ص 253.
- (10) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 47.
- (11) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 2440.
- (12) לאו, בנימין, אין הדעות שונות, על מעמדו של אדם עם מוגבלות שכלית והתפתחותית בעולמה של מסורת ישראל, ירושלים, ישראל, 2016, עמי 68.
- (13) اشقر, سعيد عبود, الطرفة الباهجة في الحكم والأمثال الدارجة, القدس, 1933, ص 212.
- (14) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1947, עמי 52.
- (15) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 2632.
- (16) נעם, ורד, מגילת תענית (הנסחיים), פשרם, תולדותיהם, תל אביב, 2003, עמי 3447.
- (17) راغب, حسين, حقائق الأمثال العامة, ج 1, القاهرة, 1939-1943, ص 95.
- (18) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 7.
- (19) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 158.
- (20) בר, משה, חכמי המשנה והתלמוד (הגות פועלים ומנהיגותם), ירושלים, ישראל, 2011, עמי 55.
- (21) عبود, منير, موسوعة الأمثال والحكم والأقوال العالمية, ط 6, لبنان, 2011, ص 599.
- (22) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 157.
- (23) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 2719.
- (24) باشا, أحمد تيمور, الأمثال العامة, ط 2, القاهرة, 1956, ص 47.
- (25) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 184.
- (26) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 527.
- (27) רפל, יואל, מועדי ישראל, ירושלים, ישראל, 2007, עמי 392.
- (28) فريخة, أنيس, الأمثال العامة اللبنانية من رأس المتن, ج 4, بيروت, 1953, ص 177.
- (29) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 194.
- (30) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 377.
- (31) מעשה סיפור (מחקרים בסיפורות היהודית), אלשטיין, ליוואב, ירושלים, ישראל, 2005, עמי 364.
- (32) اشقر, سعيد عبود, الطرفة الباهجة في الحكم والأمثال الدارجة, القدس, 1933, ص 68.
- (33) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1947, עמי 7.
- (34) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 338.
- (35) שוורצפוקס, שמעון, לאיסור שבטמיהודה (הנהגה, רבנות וקהילה בתולדת ישראל), ירושלים, ישראל, 2004, עמי 296.
- (36) شقير, نعيم, أمثال العوام في مصر والسودان والشام, القاهرة, 1894, ص 58.
- (37) القرآن الكريم, سورة نع وهيل, الآية 3, ط 1, سوريا, 2006, ص 140.
- (38) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 204.
- (39) (אוצר המשלים והפתגמים) / meshalim. Thm/ ta757 / benyehuda - org.
- (40) רשף - שמעון, מקורותיה ותולדותיה של הנועה חינוכית (זרם העובדים בחינוך בשנים תרפ"א - תרצ"ט (1921-1939), תל-אביב, ישראל, 1980.
- (41) الجهيمان, عبد الكريم, الأمثال الشعبية في قلب جزيرة العرب, ج 1, بيروت, 1383, ص 264.
- (42) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1947, עמי 215.
- (43) (חנה עמית, אביעד הכהן, חיים באד), מנחה למנחם (קובץ מארים לכבוד הרב מנחם הכהן), ירושלים, ישראל, 2007, עמי 153.
- (44) عريف, سلامة, صلة الأدب بين القرنين والعرب (الأمثال), ج 1, الاسكندرية, بدون تاريخ, ص 173.
- (45) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 222.
- (46) אבן - שושן, אברהם, המלון החדש, כרך ראשון, ירושלים, 1974, עמי 857.
- (47) לאו, בנימין, חכמים, ישראל, 2009, עמי 120.
- (48) بشير, شفيقة, الأمثال الاجتماعية والفكاهية, دون تاريخ, القاهرة, ص 107.
- (49) القرآن الكريم, سورة الحجرات, الآية 11, ط 1, سوريا, 2006, ص 260.
- (50) (אוצר המשלים והפתגמים) / meshalim. Thm/ ta757 / benyehuda - org.
- (51) רימון, יוסף צבי, מוסר, מלחמה וכיבוש, דברים שנאמרו בעיון במכללת הרצו להכשרת מורים ליד ישיבת הר עציון, 2000, ספרד, עמי 7.
- (52) فريخة, أنيس, الأمثال العامة اللبنانية من رأس المتن, ج 4, بيروت, 1953, ص 35.
- (53) הימאן, אהרן, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, תל אביב, 1974, עמי 249.
- (54) אבידב ליפסקר, ותמר וולק - מונזון, בקורת ופרשנות (כתב - עתבין תחומי לחקר ספרות ותרבות), 1970, ירושלים, ישראל, עמי 285.
- (55) القرآن الكريم, سورة الأنبياء, الآية 35, ط 1, سوريا, 2006, ص 163.
- (56) الباجوري, محمود عمر, أمثال المتكلمين من عوام المصريين, 1311, القاهرة, ص 137.